

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2011.12.1
KOM(2011) 848 galutinis

KOMISIJOS ATASKAITA

Valstybės pagalbos rezultatų suvestinė

ES valstybių narių skirtos valstybės pagalbos ataskaita

– Atnaujinta 2011 m. rudenį –

{SEK(2011) 1487 galutinis}

KOMISIJOS ATASKAITA

Valstybės pagalbos rezultatų suvestinė

ES valstybių narių skirtos valstybės pagalbos ataskaita

– Atnaujinta 2011 m. rudenį –

TURINYS

Valstybės pagalba ekonomikos krizės laikotarpiu	3
1. Valstybės pagalba 2010 m.	3
2. Valstybių narių valstybės pagalbos išlaidų su krize nesusijusiai pagalbai tendencijos ir modeliai	3
2.1. Su krize nesusijusios valstybės pagalbos pramonei ir paslaugoms lygio tendencija...	3
2.2. Su krize nesusijusi valstybės pagalba bendros svarbos horizontaliesiems tikslams	3
3. Valstybės pagalba finansų ir ekonomikos krizės laikotarpiu.....	3
3.1. Finansų sektoriui skirtų valstybės pagalbos priemonių patvirtinimo ir panaudojimo tendencijos.....	3
3.2. Pagal laikinąją sistemą patvirtintos ir panaudotos sumos	3
4. Valstybės pagalbos išlaidų tendencijos pagal pagalbos priemonių rūšį.....	3
4.1. Pagalbos priemonių skaičius	3
4.2. Pagalbos apimtis. Maždaug 21 % pagalbos pramonei ir paslaugoms taikyta bendroji išimtis	3
5. Valstybės pagalbos taisyklių įgyvendinimas	3
PRIEDAS	3

Ataskaitos išvadų santrauka

2010 m., palyginti su praėjusiais metais, bendros su krize nesusijusios pagalbos išlaidos ES buvo gana stabilios. Valstybės narės toliau dėjo pastangas mažinti bendrą pagalbos lygį, o kai kurios jų sugebėjo iš esmės sumažinti savo valstybės pagalbos išlaidas. Apskritai iš 2005–2010 m. tendencijos matyti, kad su krize nesusijusios pagalbos išlaidos mažėjo.

Bendros svarbos horizontaliesiems tikslams skiriamos pagalbos lygis išliko aukštas, nors kai kurios valstybės narės toliau mažino sektorių vystymuisi skiriamą pagalbą. Palyginti su praėjusiais metais, taip pat išaugo pagal bendrąją išimtį skirtos pagalbos lygis. Pagal bendrąją išimtį arba pagal schemas skirtos pagalbos lygis apskritai buvo aukštas, o atskirai teikiamos pagalbos, kurią leidžiama teikti Komisijos sprendimu, apimtis išliko nedidelė.

Buvo tęsiama neteisėtai suteiktos valstybės pagalbos susigrąžinimo veikla – iš pagalbos gavėjų susigrąžinta daugiau neteisėtai suteiktos pagalbos, o dėl kelių atvejų kreiptasi į teismą.

Palyginti su dvejais praėjusiais metais, 2010 m. Komisija patvirtino daug mažiau su finansų krize susijusių paramos priemonių. Tačiau dauguma anksčiau patvirtintų priemonių taikomos iki šiol.

2010 m. pagalbą kapitalo restruktūrizacijai ir nuvertėjusio turto paramos priemonėms faktiškai daugiausia naudojo tik kelios valstybės narės, o didžioji dalis garantijų ir likvidumo priemonių forma skirtos pagalbos dar nepanaudota.

2010 m. pagal Sąjungos laikinąją sistemą skirtos tik kelios naujos pagalbos priemonės. Dauguma pagalbos priemonių patvirtintos dar 2009 m., o 2010 m., palyginti su 2009 m., valstybės narės pagal Sąjungos laikinąją sistemą skyrė daug mažiau pagalbos. Be to, panaudotos pagalbos suma lieka daug mažesnė už patvirtintos pagalbos sumą, visų pirma dėl to, kad ekonominės padėties raida buvo sunkiai nuspėjama ir valstybės narės, laikydamosi griežtų sąlygų, atsargiai skyrė pagalbą pagal Sąjungos laikinąją sistemą.

2011 m. rudenį atnaujintoje valstybės pagalbos rezultatų suvestinėje (toliau – rezultatų suvestinė) pateikiama informacijos, kurią valstybės narės šiame metais pateikė savo metinėje 2010 m. valstybės pagalbos išlaidų ataskaitoje, santrauka.

Remiantis metodika¹ ir siekiant neiškreipti valstybės pagalbos išlaidų tendencijų vaizdo, šioje rezultatų suvestinėje išskiriama su krize nesusijusi pagalba (t. y. visa pagalba, skirta pagal įprastas ES valstybės pagalbos taisykles) ir kovos su krize pagalba (t. y. visa pagalba finansų įstaigoms ir realiajai ekonomikai, skirta pagal laikinas valstybės pagalbos priemones reaguojant į finansų ir ekonomikos krizę)².

Kalbant apie su krize nesusijusią pagalbą, rezultatų suvestinėje, be trumpos 2010 m. išlaidų apžvalgos, pateikiama valstybės pagalbos išlaidų pramonei ir paslaugoms tendencijų (2005–2007 m. laikotarpį lyginant su 2008–2010 m. laikotarpiu) ir tendencijų pagal pagalbos priemonių rūšį, t. y. pagalba, kuriai taikoma bendroji išimtis, schemos ir individualios priemonės (schemų taikymas atskiriems subjektams arba *ad hoc* sprendimai), apžvalga.

Kalbant apie kovos su krize pagalbą, rezultatų suvestinėje pateikiama patvirtintų sumų (nuo 2008 m. spalio 1 d. iki 2011 m. spalio 1 d.) ir panaudotų sumų (nuo 2008 m. spalio 1 d. iki 2010 m. gruodžio 31 d.) apžvalga pagal priemonių rūšį (kapitalo restruktūrizavimas, garantijos, nuvertėjusio turto, likvidumo priemonės). Be to, ataskaitoje pateikiama informacija apie pagalbą, skirtą pagal Bendrijos laikinąją valstybės pagalbos priemonių sistemą siekiant padidinti galimybes gauti finansavimą dabartinės finansų ir ekonomikos krizės sąlygomis (toliau – laikinoji sistema)³, apžvelgiant patvirtintą ir panaudotą pagalbos sumą. Rezultatų suvestinėje taip pat pateikiama atnaujinta informacija apie pasiekimus valstybės pagalbos taisyklių įgyvendinimo srityje.

Rezultatų suvestinę sudaro dvi dalys: pirmoji dalis – Komisijos narių kolegijos patvirtinta suvestinė ataskaita, kurioje daugiausia nagrinėjami valstybių narių skirtos valstybės pagalbos pagrindiniai faktai, išvados, tendencijos bei modeliai, antroji dalis – prie ataskaitos

¹ Ankstesniuose rudens rezultatų suvestinės leidimuose pagalbos apimtis absoliučiąja verte ir santykine verte (% BVP) buvo išreiškiama vienu skaičiumi, o šių metų ataskaitoje išskiriama su krize nesusijusi pagalba, kovos su krize pagalba finansų sektoriui ir pagalba, suteikta pagal Bendrijos laikinąją sistemą (toliau – laikinoji sistema), taip pat atitinkamai pateikiami atskiri skaičiai (absoliučiąja ir santykine verte). Daugiau informacijos apie metodiką pateikta atitinkamoje prie šios ataskaitos pridėamo Komisijos tarnybų darbinio dokumento pastaboje.

² Siekiant apskaičiuoti kovos su krize pagalbos sumą, šioje rezultatų suvestinėje pagal Komisijos tarnybų darbinį dokumentą dėl laikinųjų valstybės pagalbos taisyklių, patvirtintų finansų ir ekonomikos krizės sąlygomis, poveikio

(http://ec.europa.eu/competition/publications/reports/temporary_stateaid_rules_en.html) taikomos tik dvi sąvokos: paskirtos pagalbos sumos ir panaudotos pagalbos sumos. Paskirta suma (pažadėta skirti pagalbos apimtis) yra bendra didžiausia valstybės pagalbos priemonių, kurias nustatė valstybės narės ir patvirtino Komisija, suma. Panaudota pagalbos suma rodo faktinę pagalbos priemonės, kurią įgyvendino valstybės narės, apimtį. Kovos su krize pagalbos sumai apskaičiuoti taikyta metodika išsamiau paaiškinta Komisijos tarnybų darbiniam dokumente. Dėl visos kitos pagalbos, be patvirtintų ir panaudotų sumų, valstybės narės, kaip ir ankstesnėse rezultatų suvestinėse, taip pat nurodė pagalbos elementą, o bendros išlaidos atitinkamai išreikštos ir absoliučiąja verte, ir BVP procentine dalimi, kad informaciją būtų galima palyginti.

³ Komisijos komunikatas – Bendrijos laikinoji valstybės pagalbos priemonių sistema siekiant padidinti galimybes gauti finansavimą dabartinės finansų ir ekonomikos krizės sąlygomis (konsoliduota versija), [OL C 83](#), 2009 4 7, p. 1, su pakeitimais, padarytais [OL C 261](#), 2009 10 31, p. 1, ir [OL C 303](#), 2009 12 15, p. 6.

pridedamas Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „ES valstybių narių valstybės pagalbos faktai ir skaičiai“, kuriame pateikiama faktinė informacija.

Reikia pažymėti, kad ELPA priežiūros institucija taip pat skelbia metinę rezultatų suvestinę⁴, kurioje skelbiama atnaujinta informacija apie Islandijoje, Lichtenšteine ir Norvegijoje skirtos valstybės pagalbos apimtį.

Valstybės pagalba ekonomikos krizės laikotarpiu

2009 m. buvusį neigiamą ES BVP augimą 2010 m. pakeitė teigiamas, nors palyginti nedidelis – vidutiniškai mažesnis nei 1 %, augimas.

Atsižvelgdamos į tebesitęsiančią finansų sektoriaus krizę, valstybės narės toliau skyrė pagalbą bankams, kad užtikrintų didesnę pasitikėjimą sektoriumi ir visų pirma suteiktų bankams galimybę toliau teikti paskolas realiajai ekonomikai.

Daugelio įmonių ekonominė padėtis 2010 m. laipsniškai gerėjo, o tai reiškė, kad valstybėms narėms realiajai ekonomikai reikėjo skirti mažiau kovos su krize pagalbos.

Apskritai Komisijos valstybės pagalbos kontrolės politika buvo vienas pagrindinių veiksnių, padėjusių užtikrinti, kad precedento neturinčios gelbėjimo priemonės būtų įgyvendinamos darniai ir vidaus rinkoje būtų išvengta netinkamo konkurencijos iškraipymo.

1. VALSTYBĖS PAGALBA 2010 M.

2010 m. valstybių narių skirta su krize nesusijusi pagalba iš viso siekė apytikriai 73,7 mlrd. EUR (santykine verte – 0,6 % ES⁵ BVP⁶). Su krize susijusioms priemonėms, t. y. pagalbai, suteiktai finansų sektoriui pasinaudojant kapitalo restruktūrizavimo ir paramos sumažėjusios vertės turtui priemonėmis, skirta suma siekė 121,3 mlrd. EUR (1 % ES BVP), o bendra vidutinių nesumokėtų garantijų ir likvidumo apimtis siekė 983,9 mlrd. EUR (8 % ES BVP). Kalbant apie pagalbą, suteiktą pagal laikinąją sistemą, 2010 m. panaudota suma siekė apytikriai 11,7 mlrd. EUR arba 0,9 % ES BVP. 2011 m. spalio 1 d.⁷ Komisija buvo patvirtinusi visų ES-15⁸ valstybių narių ir Kipro, Vengrijos, Latvijos, Lietuvos, Lenkijos, Slovakijos ir Slovėnijos pateiktas kovos su finansų krize priemones, ir visos valstybės narės, išskyrus Kiprą, patvirtino pagalbos priemones pagal laikinąją sistemą.

Su krize nesusijusią pagalbą galima papildomai suskirstyti į pagalbą pramonei ir paslaugoms, kuri 2010 m. iš viso siekė apytikriai 61 mlrd. EUR arba 0,5 % ES BVP⁹, ir į pagalbą žemės

⁴ Žr. <http://www.eftasurv.int/press--publications/scoreboards/state-aid-scoreboards/>.

⁵ ES – visos ES valstybės narės.

⁶ Bendra valstybės pagalba apima pagalbą gamybos, paslaugų, anglių, žemės ūkio, žuvininkystės ir iš dalies transporto sektoriams, tačiau dėl palyginamų duomenų stokos neapima pagalbos geležinkelių sektoriui ir pagalbos, susijusios su visuotinės ekonominės svarbos paslaugų kompensavimu. Pagalbos sumos – tai valstybės pagalbos priemonės pagalbos elementas (garantijų ar paskolų atveju – bendrasis subsidijos ekvivalentas), nebent nurodoma kitaip (daugiau informacijos pateikta prie šios ataskaitos pridedamo Komisijos tarnybų darbinio dokumento metodinėje pastaboje).

⁷ Siekiant pateikti visą informaciją apie kovos su krize pagalbą, šios ataskaitos dalies ataskaitinis laikotarpis yra laikotarpis nuo Komisijos kovos su krize priemonių patvirtinimo iki 2011 m. spalio 1 d.

⁸ ES-15 – valstybės narės, prie ES prisijungusios iki 2004 m.

⁹ Pagalba anglių pramonei priskiriama prie pagalbos sektoriams, taigi įtraukiama į pagalbą pramonei ir paslaugoms ir siekė 2,9 mlrd. EUR (4,9 % visos pagalbos pramonei ir paslaugoms).

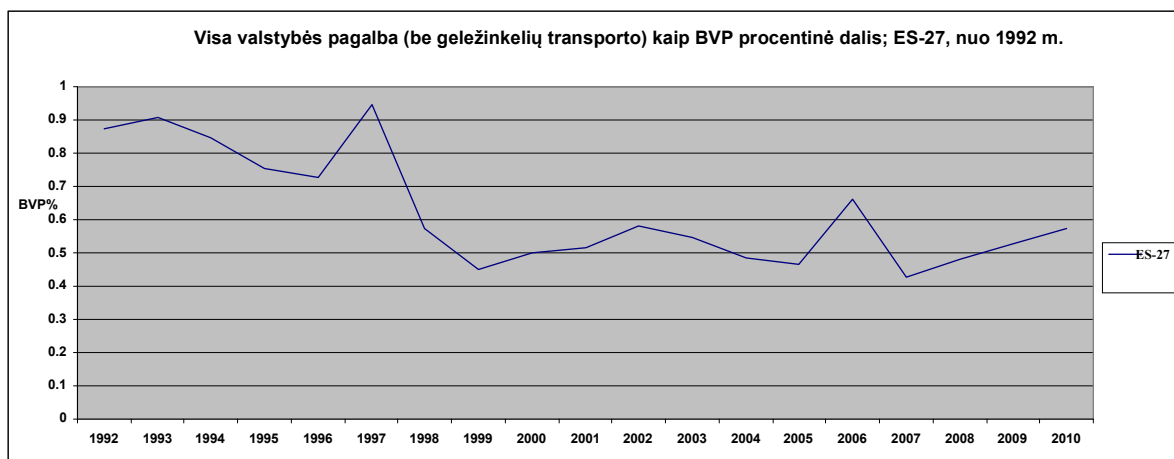
ūkiui, kuri siekė apytikriai 10,3 mlrd. EUR arba 0,08 % ES BVP, žuvininkystei (apytikriai 0,18 mlrd. EUR arba 0,001 % ES BVP) ir transportui (apytikriai 3,2 mlrd. EUR arba 0,02 % ES BVP).

Valstybės narės pranešė, kad 2010 m. pagalba geležinkelių transportui¹⁰ siekė 27,2 mlrd. EUR arba 0,2 %¹¹ ES BVP¹².

Penkiems didžiausiems su krize nesusijusios pagalbos teikėjams teko apytikriai 45,7 mlrd. EUR (tai sudaro maždaug du trečdalius visos su krize nesusijusios pagalbos). Vokietija skyrė apytikriai 15,9 mlrd. EUR arba 21,6 % visos su krize nesusijusios pagalbos, Prancūzija – apytikriai 15,4 mlrd. EUR arba 20,8 %, Ispanija – 5 mlrd. EUR arba 6,8 %, Jungtinė Karalystė – 4,8 mlrd. EUR arba 6,5 %, Italija – 4,6 mlrd. EUR arba 6,2 %. Tačiau ataskaitose apie pagalbos apimtį BVP procentine dalimi matyti kitoks vaizdas – Vengrijos skirta pagalba sudaro beveik 2,3 % jos nacionalinio BVP, Maltos – 1,4 %, Suomijos – 1,1 %, Airijos – 1,0 %.

2. VALSTYBIŲ NARIŲ VALSTYBĖS PAGALBOS IŠLAIDŲ SU KRIZE NESUSIJUSIAI PAGALBAI TENDENCIJOS IR MODELIAI

1 pav.¹³ Visa valstybės pagalba (su krize nesusijusi pagalba) kaip BVP procentinė dalis (ES-27; duomenys nuo 1992 m.)

Apžvelgiant ilgalaikę tendenciją galima pastebėti, kad bendras valstybės pagalbos lygis nuo 9-ojo dešimtmečio nuosekliai mažėjo. 9-ajame dešimtmetyje jis siekė apytikriai 2 % ES BVP ir 10-ąjį dešimtmetį sumažėjo iki maždaug 1 % ES BVP, o 2004–2008 m. – iki maždaug 0,5–0,6 % ESBVP, išskyrus ypatingą šuolį į viršų 2006 m. Nuo 2008 m. pagalbos lygis ėmė

¹⁰ Informacija apie pagalbą pramonei ir paslaugoms iš valstybių narių renkama pagal Komisijos reglamento (EB) Nr. 794/2004 (OL L 140, 2004 4 30, p. 1) III A priedą, o informacija apie pagalbą geležinkelių transportui renkama laikantis kitokios koncepcijos, dėl to šių duomenų negalima įtraukti į jokią bendrą rodiklį.

¹¹ Šios ataskaitos rengimo metu informaciją apie subsidijas geležinkelių transportui pateikė Austrija, Belgija, Danija, Estija, Ispanija, Suomija, Prancūzija, Italija, Liuksemburgas, Lietuva, Latvija, Portugalija ir Švedija.

¹² Daugiau informacijos apie pagalbą transporto sektoriui pateikta prie šios ataskaitos pridedamo Komisijos tarnybų darbinio dokumento 2.3.5 dalyje.

¹³ Šaltinis – Konkurencijos generalinis direktoratas; BVP duomenys – Eurostatas.

nuosaikiai didėti ir 2010 m. siekė apytikriai 0,57 % ES BVP. Buvusio valstybės pagalbos išlaidų mažėjimo priežastis žr. ankstesnėse rezultatų suvestinės ataskaitose¹⁴.

Apžvelgiant trumpalaikę perspektyvą matyti, kad nuo 2008 m. laikėsi daugmaž stabilus valstybės pagalbos išlaidų lygis (tai taip pat matyti iš pagrindinės tendencijos), t. y. siekė maždaug nuo 0,62 %¹⁵ iki 0,60 %¹⁶ ES BVP. Tikriausiai tai reiškia, kad, nors valstybės narės toliau daugiausia laikėsi valstybės pagalbos teikimo drausmės, dėl atsakomųjų priemonių, kurių jos ėmėsi dėl finansų ir ekonomikos krizės, 2010 m. šiek tiek padidėjo ir su krize nesusijusios pagalbos lygis. Be to, kad su krize nesusijusių priemonių atžvilgiu valstybės narės toliau vykdė tikslingą ir gerai subalansuotą valstybės pagalbos politiką.

Dėl pagalbos žemės ūkio, žuvininkystės ir transporto sektoriams ypatumų tolesniuose skirsniuose apie su krize nesusijusios pagalbos lygį ir orientavimą (2.1 ir 2.2 skirsniai) apžvelgiama tik pagalba pramonei ir paslaugoms.

2.1. Su krize nesusijusios valstybės pagalbos pramonei ir paslaugoms lygio tendencija

Siekiant labai neiškreipti pagalbos išlaidų pramonei ir paslaugoms vaizdo, nagrinėjant pramonei ir paslaugoms skirtą pagalbą neatsižvelgta į kovos su krize pagalbos priemones, kurios atskirai aptariamoms 3 skyriuje. Šią išimtį taip pat pateisina tai, kad apskaičiuojant finansų įstaigoms skirtos pagalbos sumą taikoma kitokia metodika.

Iš pagalbos išlaidų pramonei ir paslaugoms ES tendencijos 2008–2010 m. matyti nuosaikus išlaidų padidėjimas, palyginti su ankstesniu 2005–2007 m. laikotarpiu. Pagalbos išlaidos vidutiniškai siekė apytikriai 59,9 mlrd. EUR arba 0,49 % ES BVP, ankstesniu laikotarpiu – 52,8 mlrd. EUR arba 0,43 % ES BVP. Pirma, iš to matyti, kad finansų ir ekonomikos krizė aiškiai padarė tam tikrą poveikį išlaidoms su krize nesusijusioms pagalbos priemonėms, kurias taikydamos valstybės narės skyrė didesnę paramą visų pirma regionų vystymuisi, moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir inovacijoms. Šiuo etapu būtų pernelyg skubota daryti išvadą, kad tendencija didėti, kuri nuo to laiko, kai pagalbos lygis sumažėjo, stebima pirmą kartą, yra besiformuojančios ilgalaikės tendencijos dalis arba siejasi su ypatinga finansų ir ekonomikos krizės padėtimi, kuriai esant trumpuoju laikotarpiu galima tikėtis didesnio pagalbos lygio.

Teiginį, kad valstybėms narėms apskritai pavyko toliau kontroliuoti bendrą pagalbos lygį, galima paremti tuo, kad 11 valstybių narių sumažino savo pagalbos lygį, palyginti su ES tendencijos vidurkiu¹⁷. Kalbant apie kitas valstybes nares, kuriose nustatytas pagalbos lygio padidėjimas, didžiąją šio padidėjimo dalį galima paaiškinti pagalba, skirta horizontaliesiems tikslams įgyvendinti, nes pagalba sektoriams 2010 m. toliau mažėjo.

Nedidelį valstybės pagalbos išlaidų pramonei ir paslaugoms sumažėjimą – apytikriai 0,01 % 2009–2010 m. – daugiausia galima paaiškinti išlaidų regionų vystymuisi ir kitiems

¹⁴ Atnaujinta 2010 m. rudens versija, COM (2010) 701; atnaujinta 2009 m. rudens versija, COM (2009) 661 galutinis. Dokumentą galima parsisiųsti iš Konkurencijos generalinio direktorato interneto svetainės http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/archive/scoreboard_arch.html.

¹⁵ 2005–2007 m. laikotarpiu.

¹⁶ 2008–2010 m. laikotarpiu.

¹⁷ Žr. Komisijos tarnybų darbinio dokumento 6 pav.

horizontaliesiems tikslams padidėjimu. Pavyzdžiui, Graikija, Lietuva ir Rumunija skyrė daugiau regioninės pagalbos, o Prancūzija, Liuksemburgas ir JK – daugiau pagalbos kitiems horizontaliesiems tikslams. Tačiau šiuo etapu dar nežinoma, ar šis trumpalaikis valstybės pagalbos išlaidų pramonei ir paslaugoms sumažėjimas reiškia, kad ilgalaikė tendencija ima keistis. Bet kuriuo atveju tai rodo, kad valstybėms narėms pavyko lanksčiai reaguoti į besikeičiančius ekonominius poreikius. Toliau skiriama vis daugiau pagalbos pagal bendrąją išimtį¹⁸ ir valstybės narės tebesinaudoja schemomis – tai liudija, kad dėl šių priemonių valstybės narės galėjo skirti pagalbą daugeliui įmonių papildomai atskirai nepranešdamos apie tai Komisijai.

2.2. Su krize nesusijusi valstybės pagalba bendros svarbos horizontaliesiems tikslams

Reikėtų prisiminti, kad horizontaliosios pagalbos sąvoka, apimanti pagalbą, skiriamą ne konkrečioms ūkio sektoriams, kyla iš Sutarties¹⁹; tai leidžia Komisijai politiką nustatyti atsižvelgiant į tai, kokia valstybės pagalba gali būti laikoma derančia su vidaus rinka siekiant veiksmingai paremti bendrus politikos tikslus. Reikšmingiausia yra pagalba, skiriama moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir inovacijoms, aplinkos apsaugai ir energijos taupymo bei atsinaujinančiosios energijos šaltinių naudojimo skatinimui; toliau – pagalba regionų vystymuisi, MVI, darbo vietų kūrimui ir mokymo skatinimui.

2010 m. pagalba, skirta pagal horizontaliuosius tikslus, iš viso siekė apytikriai 51,9 mlrd. EUR arba 0,42 % ES BVP, tai sudaro 85 % visos pagalbos pramonei ir paslaugoms. Trims reikšmingiausiems tikslams – regionų vystymuisi (24,3 % visos pagalbos pramonei ir paslaugoms), aplinkos apsaugai (23,7 %) ir moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir inovacijoms (17,4 %) – kartu teko maždaug du trečdaliai visos pramonei ir paslaugoms skirtos pagalbos. Ši didelė horizontaliajai pagalbai skirtos pagalbos apimtis taip pat atitinka bendrąją tendenciją, iš kurios matyti apytikriai 2,2 % padidėjimas nuo 2005–2007 m. iki 2008–2010 m. Be to, devyniolikoje valstybių narių horizontaliesiems tikslams skirtos pagalbos lygis viršijo ES vidurkį, o mažesnis nei 50 % jis buvo tik dviejose valstybėse narėse.

Kalbant apie pagalbą sektoriams 2010 m., kuri, be kita ko, apima sanavimo ir restruktūrizavimo pagalbą, pagalbos apimtis siekė 15 % visos pagalbos pramonei ir paslaugoms; ji toliau sumažėjo iki 9,1 mlrd. EUR arba 0,07 % ES BVP. Pagrindinė šio pokyčio priežastis yra tai, kad mažiau pagalbos skiriama gamybos ir ne gamybos sektoriams.

Apskritai iš šios ilgalaikės tendencijos matyti, kad valstybės narės toliau stengėsi daug pagalbos skirti bendros svarbos horizontaliesiems tikslams.

¹⁸ Daugiau informacijos pateikta 4 skyriuje.

¹⁹ Pvz., 107 straipsnio 3 dalies a punktas dėl regioninės pagalbos, 107 straipsnio 3 dalies b punktas dėl bendriems Europos interesams svarbaus projekto vykdymo.

3. VALSTYBĖS PAGALBA FINANSŲ IR EKONOMIKOS KRIZĖS LAIKOTARPIU

3.1. Finansų sektoriui skirtų valstybės pagalbos priemonių patvirtinimo ir panaudojimo tendencijos

Sąmyšis finansų rinkose, kurį išprovokavo 2008 m. finansų krizė, paskatino Europos šalių vyriausybes imtis plataus masto intervencinių priemonių neigiamam šio sukrėtimo poveikiui sumažinti. Valstybės pagalba finansų įstaigoms, kaip priemonė atkurti pasitikėjimą finansų sektoriumi siekiant išvengti sisteminės krizės, turėjo lemiamos svarbos.

Nuo 2008 m. spalio 1 d.²⁰ iki 2011 m. spalio 1 d. bendra Komisijos patvirtintos pagalbos finansų sektoriui suma siekė 4 506,5 mlrd. EUR (36,7 % ES BVP). Didžiąją šios pagalbos dalį leista suteikti 2008 m., kuriais patvirtinta 3 457 mlrd. EUR (27,7 % ES BVP) vertės pagalba, daugiausia garantijų bankų obligacijoms ir trumpalaikiams įsipareigojimams forma. Nuo 2008 m. Komisijai patvirtinti teikiamų valstybės intervencinių priemonių skaičius laipsniškai mažėjo; kalbant apie susijusias priemones, po 2008 m. patvirtinta pagalba buvo labiau orientuota į bankų kapitalo restruktūrizavimą ir paramą nuvertėjusiam turtui, o ne į garantijas.

2008–2010 m. laikotarpiu²¹ valstybių narių faktiškai panaudotos pagalbos apimtis siekė 1 608 mlrd. EUR²², t. y. 13,1 % ES BVP. Garantijoms ir likvidumo priemonėms teko 1 199 mlrd. EUR arba 9,8 % ES BVP. Panaudotos pagalbos likutis susijęs su kapitalo restruktūrizavimo ir nuvertėjusio turto priemonėmis, kurioms teko 409 mlrd. EUR (3,3 % ES BVP).

2010 m. patvirtinta (panaudota) kovos su finansų krize pagalba

2010 m. Komisija leido suteikti iš viso 383,8 mlrd. EUR pagalbą, kuri atitiko 3,1 % ES BVP. Nauja patvirtinta pagalba sutelkta keliuose šalyse ir susijusi su 183,9 mlrd. EUR vertės kapitalo restruktūrizavimu, 55,4 mlrd. EUR garantijomis, 77,9 mlrd. EUR vertės paramos nuvertėjusiam turtui priemonėmis ir 66,7 mlrd. EUR vertės likvidumo priemonėmis.

2010 m. bendra kapitalo restruktūrizavimui ir nuvertėjusiam turtui panaudotos pagalbos apimtis siekė 121,3 mlrd. EUR (1 % ES BVP). Naujoms kapitalo injekcijoms teko 87,8 mlrd. EUR (0,7 % ES BVP), o paramos nuvertėjusiam turtui priemonėms – 33,6 mlrd. EUR (0,3 % ES BVP). Kalbant apie garantijas ir likvidumo priemones, 2010 m. vidutinė nepanaudota suma siekė 983,9 mlrd. EUR (8 % BVP), iš jų 922 mlrd. EUR (7,5 % ES BVP) susiję su garantijomis, o 61,9 mlrd. EUR (0,5 % ES BVP) – su likvidumo priemonėmis.

3.2. Pagal laikinąją sistemą patvirtintos ir panaudotos sumos

Aplinkybės ir taikymo sritis

2008 m. gruodžio 17 d., reaguodama į dėl finansų krizės smarkiai sumažėjusias įmonių skolinimosi galimybes, Komisija patvirtino laikinąją sistemą. Ja Komisija siekė užtikrinti įmonių galimybes toliau gauti finansavimą ir sukurti tvaraus ilgalaikio augimo pagrindą

²⁰ Į 2008 m. duomenis įtrauktas biudžetas, 2007 m. patvirtintas *Northern Rock* kapitalui restruktūrizuoti.

²¹ Į 2008 m. duomenis įtrauktas biudžetas, 2007 m. patvirtintas *Northern Rock* kapitalui restruktūrizuoti.

²² Įskaitant naują pagalbą, taip pat vidutines nepanaudotas sumas.

skatinant investicijas. Be to, supaprastintos kai kurios galiojančių gairių taisyklės, pvz., nustačius didesnes viršutines rizikos kapitalo investicijų ribas. Pagal laikinąją sistemą galima remti visus ūkio sektorius, tačiau pagal ją neskiriama pagalba anksčiau kilusioms struktūrinėms problemoms spręsti, todėl ji netaikoma įmonėms, kurios patyrė sunkumų prieš krizę.

Laikinąją sistemą reikėtų vertinti kaip platesnio Komisijos atsako į ekonomikos krizę – Europos ekonomikos atkūrimo plano²³ – dalį.

Atsižvelgusi į didelį finansų rinkų pažeidžiamumą bei netikrumą dėl ekonomikos perspektyvų, 2010 m. pabaigoje Komisija nusprendė vieniems metams pratęsti tam tikrą laikinojoje sistemoje nustatytų priemonių galiojimą, kartu laipsniškai panaikinti galimybę skirti ribotą suderinamą 500 000 EUR pagalbą vienai įmonei ir sugriežtinti sąlygas, kuriomis valstybės narės gali skirti pagalbą pagal laikinąją sistemą²⁴.

Pagal laikinąją sistemą patvirtintos priemonės

2010 m. Komisija pagal laikinąją sistemą patvirtino 6 naujas schemas ir vieną naują *ad hoc* pagalbos priemonę bei pratęsė 10 schemų²⁵, pagal kurias bendra patvirtinta pagalbos apimtis siekė 1,6 mlrd. EUR (0,01 % ES BVP), galiojimą. Tai buvo viena pagalbos iki 500 000 EUR vienai įmonei (1 valstybėje narėje) schema, 1 subsidijuojamų garantijų schema (1 valstybėje narėje) ir 1 rizikos kapitalo schema (1 valstybėje narėje); trys valstybės narės palengvino eksporto sąlygas pagal 3 eksporto kredito schemas. Be to, pagal laikinąją sistemą patvirtinta 10 ūkininkams skirtų naujų pagalbos priemonių. Pratęstas 3 schemų (3 valstybėse narėse), 2 subsidijuojamų garantijų priemonių (2 valstybėse narėse), 2 subsidijuojamų paskolų palūkanų schemų (2 valstybėse narėse) ir 3 schemų, skirtų eksporto sąlygoms palengvinti, galiojimas.

Įsigaliojus laikinajai sistemai, bendra patvirtinta suma, kurią Komisija patvirtino pagal šios sistemos nuostatas, siekė apytikriai 82,9 mlrd. EUR²⁶.

2010 m. panaudota pagalbos suma

2010 m. pagal laikinąją sistemą panaudota pagalbos suma siekė apytikriai 11,8 mlrd. EUR arba 0,09 % ES BVP.

Dauguma valstybių narių teikė pirmenybę nedidelių pagalbos sumų priemonei (apytikriai 5,3 mlrd. EUR), subsidijuojamoms garantijoms (2,9 mlrd. EUR), subsidijuojamų palūkanų paskoloms (2,7 mlrd. EUR) ir rizikos kapitalo pagalbai (0,77 mlrd. EUR). Subsidijuojamų palūkanų paskolomis ekologiškų produktų gamybai nesinaudota.

Bendra pagal laikinąją sistemą nuo jos įsigaliojimo panaudotos pagalbos suma yra maždaug 32,8 mlrd. EUR.

²³ Priimta 2008 m. lapkričio mėn.

²⁴ Komisijos komunikatas – Sąjungos laikinosios valstybės pagalbos priemonių sistemos siekiant padidinti galimybes gauti finansavimą dabartinėmis finansų ir ekonomikos krizės sąlygomis pakeitimas; OL C 6, 2011 1 11, p. 5.

²⁵ Daugiau informacijos pateikta Komisijos tarnybų darbinio dokumento 3.2 skirsnyje.

²⁶ Iki 2011 m. spalio 1 d.

Daugiau informacijos apie pagalbą, skirtą pagal laikinąją sistemą, pateikta Komisijos tarnybų darbinio dokumento 3.2 skirsnyje.

4. VALSTYBĖS PAGALBOS IŠLAIDŲ TENDENCIJOS PAGAL PAGALBOS PRIEMONIŲ RŪŠĮ

4.1. Pagalbos priemonių skaičius

2010 m. valstybių narių nustatytų naujų pagalbos, kuriai taikoma bendroji išimtis, priemonių skaičius, palyginti su 2009 m., sumažėjo beveik perpus. Tačiau pagalbos, skirtos taikant pagal bendrąją išimtį nustatytas schemas, ir individualios pagalbos procentinė dalis nepakito. Priemonių skaičiaus mažėjimą daugiausia lėmė tai, kad valstybės narės nustatė naujas pagalbos priemones pagal 2008 m. rugsėjo mėn. įsigaliojusį Bendrąjį bendrosios išimties reglamentą, ir jomis daugeliu atvejų pakeitė esamas pagalbos priemones, nustatytas pagal laipsniškai naikinamus ankstesnius bendrosios išimties reglamentus dėl pagalbos užimtumui, mokymo pagalbos ir pagalbos MVĮ, taip pat iš dalies – dėl regioninės pagalbos. Valstybių narių nenorą nustatyti naujas pagalbos priemones pagal bendrąją išimtį papildomai galėjo paskatinti ir 2010 m. nustatyti nacionalinio biudžeto apribojimai.

4.2. Pagalbos apimtis. Maždaug 21 % pagalbos pramonei ir paslaugoms taikyta bendroji išimtis

2010 m. pagalbos, kuriai taikoma bendroji išimtis, suma dar padidėjo maždaug 1 mlrd. EUR iki apytikriai 12,6 mlrd. EUR arba 0,1 % ES BVP ir siekė 21 % visos pagalbos pramonei ir paslaugoms. 2010 m. pagalbos, kuriai taikoma bendroji išimtis, suma labiausiai padidėjo dėl regioninės pagalbos, pagalbos moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir inovacijoms, taip pat pagalbos užimtumui; nors MVĮ ir mokymui skirtos pagalbos, kuriai taikoma bendroji išimtis, suma mažėjo, tai bendro pagalbos, kuriai taikoma bendroji išimtis, sumos padidėjimo nekompensavo. Reikėtų priminti, kad valstybės narės toliau laipsniškai naikino pagalbos priemones, anksčiau skirtas pagal sektorių bendrosios išimties reglamentus, ir keitė jas atitinkamomis Bendrojo bendrosios išimties reglamento priemonėmis, pagal kurias naujoji priemonės taikymo sritis dažnai buvo išplečiama, kaip dabar leidžiama pagal Bendrojo bendrosios išimties reglamento taisykles.

5. VALSTYBĖS PAGALBOS TAISYKLIŲ ĮGYVENDINIMAS

Neteisėta pagalba²⁷

2000–2010 m. Komisija priėmė 980 sprendimų dėl neteisėtos pagalbos. Dėl maždaug 22 % neteisėtos pagalbos atvejų²⁸ Komisija ėmėsi priemonių priimdama neigiamus sprendimus dėl nesuderinamų pagalbos priemonių. Tokiuose neigiamuose sprendimuose atitinkamai valstybei narei paprastai liepiama susigrąžinti neteisėtai skirtą pagalbą. Dėl kitų 3 % neteisėtos pagalbos atvejų²⁹ Komisija priėmė sprendimus, kuriuose nustatytos sąlygos. Šis maždaug 25 % intervencijos neteisėtos pagalbos atveju lygis yra maždaug dešimt kartų didesnis nei

²⁷ Pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį valstybės narės įpareigojamos ne tik pranešti Komisijai apie valstybės pagalbos priemones prieš jas įgyvendindamos, bet ir neįgyvendinti priemonių, apie kurias pranešta, kol Komisija nepaskelbs tyrimo rezultatų. Kai nesilaikoma vieno iš šių įpareigojimų, valstybės pagalbos priemonė laikoma neteisėta.

²⁸ 217 atvejų.

²⁹ 31 atvejis.

neigiamų ir sąlyginių sprendimų dėl priemonių, apie kurias tinkamai pranešta, lygis. Daugiau kaip pusė intervencijos atvejų susiję su pramone ir paslaugų sektoriumi, šiek tiek mažiau nei ketvirtadalis – su žemės ūkiu, o likusioji dalis – su žuvininkystės, transporto ir anglių sektoriais.

Pagalbos susigrąžinimas

Vykdamas priimtus sprendimus dėl pagalbos susigrąžinimo toliau daroma pažanga. Bendras susigrąžintinos pagalbos atvejų skaičius – 55 (2004 m. pabaigoje – 94 atvejai). Neteisėtos ir nesuderinamos nuo 2000 m. susigrąžintos pagalbos suma dar labiau padidėjo ir 2011 m. birželio 30 d. viršijo 11,5 mlrd. EUR. Tai reiškia, kad susigrąžintinos neteisėtos ir nesuderinamos pagalbos procentinė dalis sumažėjo nuo 75 % 2004 m. pabaigoje iki maždaug 18,6 % 2011 m. birželio 30 d.

Valstybės pagalbos teisės įgyvendinimas. Bendradarbiavimas su nacionaliniais teismais

Paskelbus 2009 m. pranešimą dėl nacionalinių teismų įgyvendinamos valstybės pagalbos teisės³⁰, apie tai stengiamasi geriau informuoti: Konkurencijos generalinio direktorato interneto svetainėje paskelbtas informacinis paketas³¹ ir plačiai išplatinta brošiūra³², skirta padėti teisėjams jų kasdieniame darbe. Taip pat organizuotas nacionaliniams teisėjams skirtas specialus mokymas³³.

***Ex-post* stebėseną**

Įsigaliojus Bendrajam bendrosios išimties reglamentui, pagalbos priemonių, kurioms pranešimo įpareigojimas nebetaikomas, dar padaugėjo. Iš rezultatų matyti, kad esamos valstybės pagalbos struktūros dalis, kuria suteikiama galimybė patvirtinti pagalbos schemas ir valstybėms narėms įgyvendinti pagalbos priemones pagal Bendrąjį bendrosios išimties reglamentą ir bendrosios išimties reglamentus, apskritai veikia gana gerai. Tačiau nustatyti tam tikri atskiri ir horizontalieji klausimai, kuriuos reikia toliau išnagrinėti kartu su valstybėmis narėmis.

³⁰ Komisijos pranešimas dėl nacionalinių teismų įgyvendinamos valstybės pagalbos teisės (OL 85, 2009 4 9, p. 1).

³¹ http://ec.europa.eu/competition/court/state_aid.html.

³² http://ec.europa.eu/competition/publications/state_aid/national_courts_booklet_en.pdf.

³³ Per informacinį punktą ec-amicus-state-aid@ec.europa.eu išnagrinėti keli prašymai pateikti informaciją ir nacionalinių teisėjų nuomonę.

PRIEDAS

Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „ES valstybių narių valstybės pagalbos faktai ir skaičiai“